

Dodatkowe informacje nt. Partnerstwa Wschodniego do ewentualnego wykorzystania przy projektowaniu właściwego narzędzia promocyjnego:

1. Czym jest PW, jak powstało PW

Partnerstwo Wschodnie (PW) to część polityki zagranicznej Unii Europejskiej, realizowanej w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa oraz Globalnej strategii na rzecz polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE. Skierowana jest do sześciu państw: Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy.

Głównym inicjatorem utworzenia PW jako polityki, która wspiera współpracę regionalną i służy zacieśnieniu relacji UE z partnerami z Europy Wschodniej, były Polska i Szwecja. Inicjatywa przedstawiona w trakcie szczytu Rady Europejskiej w czerwcu 2008 r. spotkała się z poparciem Komisji Europejskiej oraz państw członkowskich UE. Partnerstwo Wschodnie zainaugurowano oficjalnie 7 maja 2009 r. w Pradze na szczycie szefów państw i rządów UE oraz państw partnerskich.

2. Cele PW, filary PW

Cele Partnerstwa Wschodniego:

- 1) Pogłębiona współpraca pomiędzy UE i krajami PW w oparciu o unijne wartości, normy i standardy oraz wspieranie reform;
- 2) Praktyczna i instytucjonalna pomoc we wdrażaniu umów o wzajemnej współpracy, przede wszystkim umów stowarzyszeniowych, partnerskich oraz umów o pogłębionych strefach wolnego handlu;
- 3) Stopniowa liberalizacja, a docelowo zniesienie obowiązku wizowego, dla obywateli państw Partnerstwa Wschodniego na podróże do UE;
- 4) Pomoc w usuwaniu barier, w tym przede wszystkim handlowych, energetycznych i infrastrukturalnych.

Co dwa lata odbywają się szczyty PW na szczepie głów państw i szefów rządów UE i sześciu państw partnerskich oraz przedstawicieli instytucji unijnych. Do tej pory odbyły się szczyty: w Pradze (2009), w Warszawie (2011), w Wilnie (2013), w Rydze (2015) i w Brukseli (2017).

Filary PW:

1) Wzmocnienie instytucji państwa i dobre rządzenie

Głównym celem tego filaru jest poprawa jakości instytucji państwa poprzez wspieranie reform w administracji publicznej, służbie cywilnej i sądownictwie oraz walka z korupcją.

2) Rozwój gospodarczy i możliwości rynkowe;

Poprawa klimatu inwestycyjnego, wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, wyrównywanie szans na rynku pracy i różnic rozwojowych między regionami oraz rozwój rynku cyfrowego. Głównym narzędziem są umowy o pogłębionej i kompleksowej strefie wolnego handlu podpisane z Gruzją, Mołdawią i Ukrainą.

3) Rozwój połączeń transportowych, efektywność energetyczna, środowisko i zmiany klimatu

Filar ten obejmuje współpracę w celu poprawy połączeń transportowych i infrastruktury oraz zwiększenia bezpieczeństwa i efektywności energetycznej. Dotyczy to także wspólnych działań ukierunkowanych na rozwój źródeł energii odnawialnej, aby ograniczyć emisję gazów cieplarnianych.

4) Mobilność i kontakty międzyludzkie

Głównym celem tego priorytetu jest wzmocnienie kontaktów między obywatelami UE i PW poprzez wprowadzanie dalszych ułatwień wizowych, wzmocnienie programów wymiany młodzieży, tworzenie nowych miejsc pracy dla młodych ludzi, integrację polityk badań i rozwoju oraz współpracę w zakresie kultury.

Zagadnienia przekrojowe

Wzrost zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w zacieśnianie współpracy, zwiększenie równouprawnienia płci i walka z dyskryminacją oraz wzmocnienie komunikacji strategicznej i wsparcie pluralizmu i niezależności mediów.

3) Filar „wzmocnienie instytucji państwa i dobre rządzenie”

U-Lead program decentralizacyjny – kompleksowy projekt wsparcia samorządności na terytorium całej Ukrainy, w którego realizację zaangażowana jest zarówno KE, jak i wybrane kraje członkowskie (w tym Polska). Głównym celem projektu jest wsparcie transparentności i dobrego zarządzania na poziomie lokalnym i regionalnym. Dzięki działalności programu utworzono aż 27 nowych ośrodków usług administracyjnych na terenie całego kraju.

We wrześniu 2018 roku Unia Europejska rozpoczęła realizację w Mołdawii dwóch projektów mających na celu polepszenie funkcjonowania administracji publicznej na szczeblu centralnym i lokalnym. Projekty te mają na celu podwyższenie poziomu kwalifikacji i umiejętności zawodowych urzędników, co ma skutkować zwiększeniem poziomu jakości świadczonych usług publicznych.

Gruzja angażuje się w reformę w administracji publicznej w zgodzie z unijnymi normami i najlepszymi praktykami. W 2018 UE wsparła Gruzję w przeprowadzeniu całościowej oceny sektora, dzięki którym wskazane zostały sfery wymagające dalszych zmian. Po zapoznaniu się z oceną, rząd gruziński wprowadził zmiany do Narodowego Planu Reform oraz przygotowuje akty wykonawcze do ustawy o służbie cywilnej.

4) Filar „rozwój gospodarczy i możliwości rynkowe”;

Umowa o pogłębionej i kompleksowej strefie wolnego handlu z Mołdawią weszła w życie 1 stycznia 2016 roku. Dzięki otwarciu rynków dla produkcji z Mołdawii, handel pomiędzy UE a Mołdawią zaczął rosnąć w bardzo szybkim tempie, a Mołdawia przestała być zależna od rynku rosyjskiego jeśli chodzi o sprzedaż wina i towarów rolnych. UE jest obecnie głównym partnerem handlowym Mołdawii i największym inwestorem w tym kraju. W 2017 r. wymiana handlowa z UE stanowiła 64% całkowitego eksportu i 56% całkowitego obrotu handlowego Mołdawii, zaś pierwszej połowie 2018 r import produktów z Mołdawii do UE wzrósł o prawie 33% (w porównaniu z tym samym okresem w 2017 r.). UE aktywnie wspiera wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy. Szacuje się, że unijne projekty współpracy zapewniły wsparcie dla 5000 przedsiębiorstw w Mołdawii i wspierały zatrudnienie w MiŚP. Z pomocą UE utworzono 10 inkubatorów przedsiębiorczości. Wewnętrzne reformy, na przykład dostosowanie norm bezpieczeństwa i higieny do standardów UE, otworzą dalsze możliwości handlu z UE.

Z kolei umowa o pogłębionej i kompleksowej strefie wolnego handlu z największym krajem PW, czyli Ukrainą weszła w życie 1 września 2017 roku, choć czasowo działa już od 1 stycznia 2016 roku. Jej przyjęcie przyniosło wymierne korzyści ukraińskiej gospodarce walczącej z kryzysem gospodarczym po rosyjskiej aneksji Krymu i wybuchu wojny w Donbasie. W 2017 roku ukraiński import do UE wzrósł o 27%, dzięki czemu kraje unijne wzmocniły swoją rolę głównego partnera handlowego Ukrainy, zajmując aż 42-procentowy udział w wymianie handlowej Ukrainy.

UE wspiera gruzińskich przedsiębiorców, oferując im finansowanie, szkolenia i pomoc w wejściu na nowe rynki (w ramach inicjatywy EU4Business). Od 2009 roku ponad 37 tys. firm otrzymało kredyty na łączną sumę 882 mln euro. W efekcie utworzono ponad 10 tys. nowych miejsc pracy. UE wspomaga także reformę sektora rolnego, wspierając tworzenie nowoczesnych gospodarstw.

W listopadzie 2017 roku na szczycie PW w Brukseli, Armenia podpisała z UE Kompleksową i Wzmocnioną Umowę o Partnerstwie (the EU-Armenia Comprehensive and Enhanced Partnership Agreement).

CEPA to nowoczesne, kompleksowe i ambitne porozumienie, które pogłębia stosunki między UE i Armenią w obszarach politycznych, sektorowych i handlowych będących przedmiotem ich wspólnego zainteresowania.

CEPA nie tworzy strefy wolnego handlu pomiędzy UE i Armenią, mimo to oferuje wiele nowych możliwości współpracy i przyjmowania przez armeńską gospodarkę norm i standardów unijnych, na przykład w zakresie handlu usługami, zamówień publicznych, współpracy energetycznej, ochrony środowiska czy ochrony konsumentów. Umowa ta jest uznawana za możliwy wzorzec do naśladowania przez inne kraje sąsiedztwa (nie tylko wschodniego) zainteresowane szerszą współpracą z UE, lecz wchodzące w skład innych organizacji integracji gospodarczej. Umowa zawiera także elementy dotyczące rozwoju demokracji, dobrego rządzenia, praw człowieka, bezpieczeństwa, edukacji, badań i rozwoju oraz środowiska. CEPA pozwoli na wzmocnienie współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa, zwłaszcza poprzez wzmocnienie odporności instytucji państwa. Przyczyni się także do poprawy klimatu inwestycyjnego, stymulując wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy, a także pomoże w znalezieniu przyjaznych dla środowiska rozwiązań, które pomogą w rozwoju firm i społeczności.

5) Filar „rozwój połączeń transportowych, efektywność energetyczna, środowisko i zmiany klimatu” (connectivity)

Connectivity obejmuje rozbudowę zarówno połączeń „twardych” (transportowych, energetycznych, cyfrowych, przeciwdziałanie zmianom klimatycznym i ochronę środowiska), jak i „miękkich” (standardy, dobre praktyki itp.). Ma to prowadzić do trwałego powiązania ze sobą UE oraz krajów PW pod względem prawnym i infrastrukturalnym, które będzie skutkowało ściślejszą współpracą na poziomie społecznym, gospodarczym oraz politycznym. W grudniu 2018 roku Komisja Europejska oraz Bank Światowy opracowały plan priorytetowych inwestycji o łącznej wartości 12,8 mld euro. Kraje PW będą mogły realizować je przy współpracy UE oraz międzynarodowych instytucji finansowych, a także inwestorów prywatnych w ramach rozszerzenia na kraje PW paneuropejskiego korytarza transportowego (TEN-T).

W grudniu 2018 roku Ukraina oraz Europejski Bank Inwestycyjny podpisały umowę na pożyczkę w wysokości 50 mln euro, która pomoże Ukrainie w rozpoczęciu kompleksowego planu rozbudowy i modernizacji dróg i połączeń kolejowych, które zostały wymienione w planie Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T), w szczególności w rozbudowie połączeń kolejowych do krajów UE. By pomóc w realizacji tych kompleksowych planów rozbudowy infrastruktury, Unia Europejska realizuje także na Ukrainie projekt pomocy technicznej w zakresie zarządzania cyklem inwestycji infrastrukturalnej.

Na Szczycie PW w Brukseli w listopadzie 2017 UE i Armenia zakończyły negocjacje dotyczące podpisania umowy lotniczej, która pozwoli armeńskim liniom lotniczym na łatwiejszy dostęp do unijnych lotnisk dzięki stosowaniu tych samych reguł bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Będzie to miało wpływ na rozwój rynku przewozów lotniczych w Armenii oraz może przyczynić się do wzrostu liczby turystów z krajów UE.

Jesienią 2017 r. zainaugurowano kolej Baku–Tbilisi–Kars, uzupełniającą sieć połączeń z Azji do Europą. W czerwcu 2018 r. otwarto z kolei gazociąg transanatolijski TANAP, stanowiący element powstającego Południowego Korytarza Gazowego (SGC), strategicznego z punktu widzenia UE. Gaz pochodzi z azerbejdżańskiego złoża Szach-Deniz 2, eksploatacja którego rozpoczęła się także w czerwcu zeszłego roku.

6) Filar „mobilność i kontakty międzyludzkie”

Mołdawia jest pierwszym krajem PW, który z sukcesem wypełnił zobowiązania wynikające z realizacji Planu Działań na rzecz Liberalizacji Wizowej i którego obywatele mogą wjeżdżać w celach turystycznych do krajów UE bez wiz od 1 kwietnia 2014 roku, kiedy to UE zniosła wizy krótkoterminowe dla obywateli Mołdawii posiadających paszporty biometryczne. W tym czasie Mołdawia wydała ponad 1,6 mln paszportów biometrycznych, dzięki którym można swobodnie podróżować po Europie. Mołdawia aktywnie uczestniczy także w Partnerstwie dla Mobilności UE, dzięki któremu od 2008 do 2018 roku zrealizowała aż 110 projektów w zakresie regulacji migracji legalnej, walki z migracją nieuregulowaną, bezpieczeństwa dokumentów i innych.

Ukraina jest ostatnim krajem PW, który zawarł umowę o ruchu bezwizowym z UE dla posiadaczy paszportów biometrycznych. Mimo to obywatele Ukrainy bardzo szybko zaczęli korzystać z nowych możliwości. Według danych Państwowej Służby Granicznej Ukrainy od czerwca 2017 roku, kiedy to wprowadzono liberalizację, do stycznia 2019 roku aż 2 mln obywateli Ukrainy skorzystało z ruchu bezwizowego.

Współpraca młodzieżowa stała się w ostatnich latach jednym z najbardziej prężnie rozwijających się sektorów PW. W 2018 roku otwarto Szkołę Partnerstwa Wschodniego w Tbilisi, której celem jest zaoferowanie młodzieży z krajów PW nowoczesnej jakościowej edukacji opartej na zasadach solidarności i współpracy. Obecnie projekt znajduje się na etapie pilotażu i oferuje we współpracy z gruzińską jednostką edukacyjną program stypendialny dla absolwentów szkół średnich, którzy mają możliwość otrzymania międzynarodowego dyplomu licencjackiego w zakresie integracji europejskiej.

Od 2015 program Erasmus + pozwala na wymianę studentów i pracowników naukowych pomiędzy krajami UE oraz PW. Program ten daje możliwość podjęcia studiów lub staży na okres 3 do 12 miesięcy.

Students and staff moving to EaP countries

To:	2015	2016	2017	2018	TOTAL
Armenia	300	446	577	534	1857
Azerbaijan	249	369	258	424	1300
Belarus	67	137	220	319	743
Georgia	190	568	516	699	1973
Moldova	35	192	192	184	603

Ukraine	382	686	896	1028	2992
----------------	-----	-----	-----	------	-------------

Students and staff from EaP countries moving to Europe

From:	2015	2016	2017	2018	TOTAL
Armenia	67	200	311	307	885
Azerbaijan	86	184	181	245	696
Belarus	260	306	431	536	1533
Georgia	695	984	825	1109	3613
Moldova	263	338	314	361	1276
Ukraine	1772	1684	1815	1988	7259

7) Filar „zadania przekrojowe”

W grudniu 2017 roku ukraińska Rada Najwyższa przyjęła zmiany prawne mające na celu ułatwienie ścigania przestępstw na tle seksualnym. Przyjęto nową ustawę o przemoc w rodzinie. Wyznaczono także Pełnomocnika Rządu ds. Równości.

W Gruzji UE wspiera urząd Rzecznika Praw Obywateli w zakresie wzmocnienia jego struktur, rozwoju zawodowego personelu, a także poszerzenia zdolności analitycznych i monitoringowych urzędu. W szczególności wspomaga urząd w zakresie jego aktywności w regionach. Pomoc ta stanowi część szerszego programu UE w Gruzji „Prawa człowieka dla wszystkich”.

Erasmus + - to program UE wspierający szkolnictwo wyższe w krajach partnerskich. W latach 2015-2017 ponad 1000 białoruskich studentów i naukowców uczestniczyło w programach wymiany uniwersyteckiej z krajami UE. Unia Europejska kontynuuje wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego w Azerbejdżanie, mimo trudności, jakie organizacje pozarządowe napotykają w procesie rejestracji swojej działalności czy otrzymywania grantów zagranicznych. UE pozostaje głównym donorem wspierającym społeczeństwo obywatelskie w Azerbejdżanie.

8) Zaangażowanie Polski w krajach Partnerstwa Wschodniego

Polska, jako inicjator Partnerstwa Wschodniego oraz kraj połączony silnymi więziami historycznymi, gospodarczymi, kulturalnymi oraz międzyludzkimi z krajami tego regionu, żywo angażuje się zacieśnianie więzi oraz pogłębianie współpracy między Unią Europejską a Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Gruzją, Mołdawią i Ukrainą. Czyni to także poprzez dwustronne fora współpracy z tymi krajami takie jak Konferencja Tbiliska i Polsko-Mołdawskie Forum Integracji Europejskiej.

Wsparcie we wdrażaniu standardów unijnych oraz pogłębianiu zasad demokracji realizowane jest nie tylko w formie dialogu politycznego, ale również w sposób praktyczny. Flagowym projektem PW realizowanym przez Polskę i skierowanym do wszystkich sześciu państw PW jest Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego, w której w latach 2011-2018 udział wzięło 504 urzędników w ramach 28 szkoleń, w tym 134 urzędników z Ukrainy, 138 – z Gruzji, 92 – z Mołdawii, 53 – z Białorusi, 44 - z Azerbejdżanu i 43 - z Armenii.

Polska udziela praktycznego wsparcia krajom PW poprzez projekty polskiej pomocy rozwojowej. Oprócz szkoleń adresowanych do urzędników służby cywilnej państw PW, w ramach Polskiej pomocy wspierane są działania na rzecz dobrego rządzenia, kapitału ludzkiego, pluralizmu mediów, przedsiębiorczości i sektora prywatnego oraz rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Warte odnotowania są projekty na Ukrainie z zakresu zarządzania kryzysowego na poziomie krajowym i lokalnym, oraz wspierające osoby wewnętrznie przesiedlone. W Gruzji realizowane są m.in. projekty w dziedzinie zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom oraz wzmocnienia systemu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ofiar przemocy. Polska pomoc wspiera także w Gruzji tworzenie szlaków turystyki pieszej, a także szkoli ratowników górskich. Warto zwrócić uwagę na projekty wspierające osoby niepełnosprawne oraz systemu pieczy zastępczej na Białorusi. W Armenii i w Azerbejdżanie realizowane były działania rozwojowe dotyczące ochrony środowiska, wsparcia grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej oraz rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.

Ponadto Polska chętnie gości studentów z krajów PW na polskich uczelniach, oferując różnorakie programy stypendialne, w tym program stypendialny im. Stefana Banacha (wykres poniżej).

